

MINISTERIET FOR
BØRN OG
UNDERVISNING

Vejledning til faget latin

Foto: Ulla Køjner

almen voksenuddannelse 2. udgave juli 2012

Indhold

Indhold	2
Vejledning til faget latin.....	3
1. Identitet og formål	3
1.1 Identitet.....	3
1.2 Formål.....	3
2. Faglige mål og fagligt indhold.....	4
2.1 Faglige mål	4
2.1.1 Niveau E	4
2.1.2 Niveau D.....	5
2.2 Kernestof	5
2.3 Supplerende stof.....	7
3. Tilrettelæggelse	7
3.1 Didaktiske principper	7
3.1.1. Oversættelse og indholdslæsning	8
3.1.2 Oplæsning.....	9
3.1.3 Sproglig analyse og ordforråd	10
3.2 Arbejdsformer	11
3.3 It	12
3.4 Samspil med andre fag.....	12
4. Evaluering.....	13
4.1 Løbende evaluering.....	13
4.2 Prøveformer	13
4.2.1 Faglig dokumentation niveau E.....	13
4.2.2. Mundtlig prøve niveau D	14
4.3 Bedømmelseskriterier	17
4.4 Avu: Vejledende karakterbeskrivelser	17
5. Paradigmatiske eksempler	18
5.1 Indledende bemærkninger.....	18
5.2 Niveau E: Corpus humanum	19
5.2 Niveau D: Sundhed i middelalderen.....	22
5.3 Niveau E: Familia Romana	26
5.4 Niveau D: Bæredygtighed	28
5.5 Niveau E: Faglig læsning.....	30
5.6 Niveau E: Dansk som andetsprog i fagene.....	31
5.7 Niveau D: It	32

Vejledning til faget latin

Vejledningen indeholder uddybende og forklarende kommentarer til læreplanens enkelte punkter samt en række paradigmatiskke eksempler på undervisningsforløb. Vejledningen er et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Det er derfor hensigten, at den ændres forholdsvis hyppigt i takt med den faglige og den pædagogiske udvikling. Eventuelle ændringer i vejledningen vil blive foretaget pr. 1. juli. Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Vejledningen indeholder eksempler på, hvad der kan arbejdes med i undervisningen og hvordan arbejdet kan tilrettelægges. Det er vigtigt at understrege, at der kun er tale om påbud, når det eksplicit fremgår – det være sig i form af citater fra læreplanen, anført i kursiv, eller i form af formuleringer med ”skal” og ”bør”

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Latin er et sprog- og kulturfag. Centralt i faget er det latinske sprogs opbygning og historie som baggrund for forståelse og viden om sprog generelt samt den latinske kultur og dens indflydelse på sproglige og kulturelle forhold i Europa.

1.2 Formål

Gennem arbejdet med lettere latinske tekster opnår kursisten en indsigt i romersk kultur og dens indflydelse på europæisk kultur og historie. Denne indsigt bidrager til kursistens forståelse af egen kultur og interkulturelle forståelse. Kursisterne får kendskab til grundlæggende grammatik samt til grundlæggende principper for låne- og fremmedord i europæiske sprog. Undervisningen i latin styrker den sproglige fantasi og giver en systematik, som er effektiv for beherskelsen af dansk og for tilegnelsen af fremmedsprog.

Indledende bemærkninger

Latins identitet og formål som fag på avu er i læreplanerne beskrevet ens for både E-niveau og D-niveau. Derimod er de faglige mål forskellige, og det er i beskrivelsen af dem og måden de opfyldes på samt evalueringen af dem, at forskellen på niveauerne bliver tydelig.

Fundamentalt for latin er tilstedeværelsen af såvel et sprogligt og kulturelt aspekt, som hele tiden pointeres i redegørelsen for faget. Således betoner læreplanerne, at klassisk latin er en slags universalnøgle til forståelse af alle moderne europæiske sprogs grammatik, ligesom arbejdet med latin skærper interessen for etymologi og i det hele taget den sproglige iagttagelsesevne.

Læreplanerne betoner også, at beskæftigelse med latin bidrager til en almen kulturel indsigt, dels fordi det latinske sprog indeholder kimen til vor fælles europæiske kultur, dels fordi det

historisk set har fungeret som internationalt kommunikationssprog langt op i tiden – og endnu gør det for eksempel inden for det medicinske fagsprog.

Generelt er det læreplanernes ide, at den grundighed og omhu, der lægges op til i det metodiske arbejde med latin, giver gode arbejdsredskaber, som kursisterne kan bruge i deres uddannelsesforløb.

2. Faglige mål og fagligt indhold

De faglige mål angiver det, som kursisterne skal kunne som resultat af undervisningen. Det vil sige, at de faglige mål angiver de kompetencer, som kursisterne skal tilegne sig gennem undervisningen. Disse kompetencer er de sigtepunkter, som følgende led i læreplanen (kernestof, tilrettelæggelse og evaluering) skal rette ind efter. For at opnå disse kompetencer skal kursisterne arbejde med et centralt fastsat fagligt indhold *kernestof* (2.3) i et samspil med det supplerende stof.

2.1 Faglige mål

De faglige mål på niveauerne E og D beskriver faget på et elementært niveau, hvor E er begynderniveauet og D slutniveauet. Men hvert niveau er samtidig et afsluttet forløb. De faglige mål fastlægger således rammerne for, hvilke sproglige og indholdsmæssige discipliner, der skal arbejdes med i undervisningen. Desuden viser målbeskrivelsen de taksonomiske niveauer, som undervisningen skal bevæge sig på: genkende, forstå, analysere, oversætte, anvende viden om...

2.1.1 Niveau E

På niveau E skal kursisten kunne

- a) *oversætte lettere tekster med brug af hjælpemidler som ordbøger og grammatiske oversigter og forstå indholdet af teksterne*
- b) *bruge viden om ordklasser og elementære bøjningsformer*
- c) *analysere sætninger*
- d) *identificere centrale ord og begreber og kunne genkende dem i andre europæiske sprog, som kursisten har kendskab til*
- e) *skaffe sig grundlæggende viden om relevante historiske og kulturelle forhold*

For at kunne opnå kompetence i at forstå indholdet af en lettere latinsk tekst, skal kursisterne ved hjælp af et basalt latinsk ordforråd samt kendskab til primære bøjningsformer og sætningsled gradvis kunne analysere latinske sætninger. Arbejdet med de elementære bøjningsformer bør aldrig stå alene, men bør hele tiden ses, som et delmål i en større sproglig sammenhæng. I arbejdet med den latinske tekst inddrages hjælpemidler som latinsk-dansk ordbog og grammatiske oversigter. Således opøves ligeledes en kompetence i ordbogsopslag og brug af grammatiske oversigter.

Et andet fagligt mål er, at kursisterne skal kunne *identificere centrale ord og begreber og kunne genkende dem i andre europæiske sprog, som kursisten har kendskab til*. I arbejdet med dette faglige mål, hvor kursisterne i de latinske tekster genkender og identificerer centrale ord og begreber fra andre europæiske sprog, opnår kursisterne herved en større sproglig bevidsthed i forhold til andre fremmedsprog og styrker derved sin egen almene sprogforståelse.

Yderligere stilles der krav til grundlæggende viden om relevante historiske og kulturelle forhold. For at nå dette faglige mål vil arbejdet med *lettere konstruerede latinske tekster (2.3 kernestof)* ikke være tilstrækkeligt, men forudsætte inddragelse af supplerende stof som for eksempel tekster i oversættelse, faglitteratur, billedmateriale m.m.

2.1.2 Niveau D

På niveau D skal kursisten kunne

- a) *læse og forstå enkle latinske tekster*
- b) *oversætte enkle latinske tekster til nogenlunde korrekt dansk sprog med brug af hjælpemidler som ordbøger og grammatiske oversigter*
- c) *genkende og identificere elementære bøjningsformer*
- d) *analysere sætninger*
- e) *identificere latinske elementer i fremmedord og låneord*
- f) *forholde sig til relevante historiske og kulturelle forhold om udvalgte emner*
- g) *anvende viden om kulturelle sammenhænge mellem antik og moderne europæisk kultur*

På niveau D er de sproglige og indholdsmæssige discipliner generelt de samme som på niveau E. Men på dette niveau afsluttes der med en mundtlig prøve, hvorfor kravene til de faglige mål skærpes. For eksempel er kravene til analyse, oversættelse og forståelse af en lettere latinsk tekst på niveau E kendetegnet ved genkendelse, begyndende forståelse, begyndende refleksion og basal viden. Derimod kræves der på niveau D større sproglig præcision både i forhold til oversættelse, analyse og større grad af bevidsthed i forhold til den historiske - og kulturelle perspektivering.

2.2 Kernestof

Niveau E

Kernestoffet er:

- a) *Lettere konstruerede latinske tekster*
- b) *Primære bøjningsformer og sætningsled*
- c) *Latinsk terminologi*
- d) *Basale latinske gloser*
- e) *Latin i de europæiske sprog*
- f) *Kultur og historie.*

Niveau D

Kernestoffet er:

- a) *Konstruerede latinske tekster*
- b) *Grundlæggende latinsk morfologi og syntaks med fokus på kasussystemet*
- c) *Basalt latinsk ordforråd*
- d) *Latinsk terminologi*
- e) *Latin i de europæiske sprog*
- f) *Kultur, historie og samfund.*

Kernestoffet på niveau E er angivet som lettere konstruerede latinske tekster. Det betyder sammenhængende tekster, der er af en sådan karakter, at de bidrager til opfyldelse af de faglige mål såvel i forhold til den sproglige dimension som til den kulturhistoriske.

I arbejdet med ordforråd kan man på niveau E arbejde med transparente ord ud fra det kendskab, som kursisten har til andre sprog og fremmedord fra dansk, således at kursisten oplever, hvordan det latinske sprog har sat sit præg på de europæiske sprog. I dette arbejde kan en fremmedordbog med fordel inddrages.

Når det i de faglige mål hedder *at skaffe sig viden om relevante historiske og kulturelle forhold* er det på niveau E primært af beskrivende karakter.

Kernestoffet på niveau D er *konstruerede tekster*. Det betyder sammenhængende tekster, der ligesom på niveau E bidrager til opfyldelsen af de faglige mål. Man kan også inddrage originaltekster, eventuelt bearbejdede og eventuelt ledsaget af paralleloversættelse. Det anbefales, at sværhedsgraden af disse tekster afpasses de øvrige tekster, der er læst om emnet.

I arbejdet med at *identificere latinske elementer i fremmedord og låneord* på niveau D kan dette udvides til et arbejde med præfikser og suffikser i forhold til orddannelse. Ligeledes kan arbejdet med fagsprog inden for sundhedssektoren, botanik og kirkesprog inddrages på et elementært niveau.

I arbejdet med det faglige mål på niveau D *at anvende viden om kulturelle sammenhænge mellem antik og moderne europæiske kultur* lægger teksternes indhold og budskab på dette niveau i højere grad end på niveau E op til at foretage sammenligninger med problematikker fra fortiden med aktuelle debatter i Danmark.

Ordbøger og grammatiske oversigter er vigtige hjælpemidler i arbejdet med faget latin. De fleste tekster i begyndersystemerne er forsynet med gloser. Men er der tale om andre tekster, hvor læreren selv angiver gloser, vil det være hensigtsmæssigt at angive dem på samme måde som i ordbogen, hvilket vil være en hjælp for kursisten i arbejdet med selvstændig brug af ordbog.

Hvad enten det drejer sig om grammatik i et begyndersystem eller om en selvstændig grammatik, er det vigtigt, at kursisten bliver fortrolig med den latinske grammatiske terminologi, med brugen af indholdsfortegnelse i forhold til den sproglige problemstilling, som kursisten søger oplysninger om.

2.3 Supplerende stof

Det vil ikke være muligt at opfylde de faglige mål på grundlag af kernestoffet alene. Det supplerende stof skal uddybe og perspektivere kernestoffet, levendegøre de latinske tekster samt udvide kursistens faglige horisont.

Supplerende stof sætter de læste tekster ind i deres kontekst. Her kan indgå diverse perspektiverende tekster fra forskellige medier samt relevante latinske oversættelser eller indskrifter, ord og citater på latin. Endvidere kan det supplerende stof være billedmateriale, film og musik. Ekskursioner kan bidrage til at gøre latinundervisningen levende og aktuel. For eksempel kan der være tale om besøg i kirker, klostre, museer eller byvandring, der alle sammen giver fornemmelse af, hvordan latin har præget udviklingen også i Danmark.

3. Tilrettelæggelse

Der lægges vægt på, at fagets forskellige discipliner opleves som en integreret helhed, hvor arbejdet med oversættelse, forståelse og syntaks i et samspil med kulturstoffet ses i en større sammenhæng. Arbejdet organiseres gennem ét eller flere emner, der er valgt ud fra kursistgruppens interesser. I det sproglige arbejde lægges der vægt på, at kursisten tilegner sig en fælles metode, som kan anvendes i arbejdet med analyse og tekstforståelse.

Læreren må være opmærksom på, at kursisterne møder med forskellige forudsætninger. Nogle har måske haft latin før. Det er derfor vigtigt at tilrettelægge undervisningen på en måde, så at alle fra starten bliver bragt i spil på hvert sit niveau og samtidig kan drage nytte af hinandens viden.

3.1 Didaktiske principper

Ved tilrettelæggelse af undervisningen på både niveau E og D er det som udgangspunkt vigtigt at have for øje, hvad kursisten skal kunne ved forløbets *afslutning*. På den måde kan arbejdet med de enkelte delmål *undervejs* i forløbet planlægges, så man for begge niveauer sikrer en hensigtsmæssig *progression* og dermed giver kursisten trygge og meningsfulde rammer.

Det anbefales overvejende at læse sammenhængende latinske tekster, - også selvom de er meget enkle, konstruerede eller bearbejdede -, da det fra starten lægger op til at læse en tekst med det mål at forstå og dermed også til helt fra begyndelsen at inddrage kulturstof i forbindelse med forskellige emner.

For mange kursister kan det virke overvældende med de mange nye ord og begreber, de stifter bekendtskab med i den første latinundervisning – ikke mindst inden for

bøjningslæren/morfologien. Det kan afhjælpes ved aldrig at lade morfologien stå alene eller tillade, at den breder sig på bekostning af fagets andre discipliner. I det hele taget er det vigtigt at vise balancen mellem semantik og grammatik, det vil sige at skabe forståelse for at ordets endelse kun har betydning sammenholdt med ordets betydning i sig selv. På den måde bliver bøjningslæren/morfologien det redskab i arbejdet med forståelse og oversættelse, som det ideelt bør være. Det er altid en god ide i arbejdet med morfologi og grammatik/sætningsanalyse, at drage paralleller til dansk eller andre fremmedsprog, som kursisten har kendskab til. På den måde får arbejdet med latinen et alment sigte ud over det rent latinfaglige.

Også ved at skifte mellem en induktiv og deduktiv metode ved den elementære indlæring, kan kursisterne opleve en større forståelse og dermed tilfredsstillelse ved arbejdet med faget: i det første tilfælde udleder kursisten selv reglerne på grundlag af et tilrettelagt materiale, i det andet går man ud fra reglerne eller principperne, som så eksemplificeres. Selv om den induktive metode således er den mest tidskrævende, må det anbefales at præsentere kursisterne for den, da de ofte oplever, at stof indlært på den måde sidder bedre fast/huskes bedre.

3.1.1. Oversættelse og indholdslæsning

Både på niveau E og D er det relevant at arbejde med oversættelse, hvad enten det drejer sig om læsning af konstruerede, bearbejdede eller lette, latinske tekster. Der er mange måder at gribe denne disciplin an på, men her skal skitseres nogle forskellige metoder:

Én metode er den lineære, det vil sige ord for ord oversættes (den latinske ordstilling fastholdes), hvorefter man eventuelt diskuterer en omformulering til nogenlunde-korrekt dansk. Hvis denne metode anvendes på tekster med tilhørende paralleloversættelse, vil det give mulighed for en interessant snak om en oversætters troskab/'loyalitet' over for sit forlæg.

En anden metode tager udgangspunkt i sætningens syntaktiske struktur. Det vil her være naturligt at tage udgangspunkt i den primære neksus, subjekt og verbal, og derefter gå videre med de led, som neksus lægger op til. For eksempel: *Romani multa templa aedificabant*: ("Romerne byggede" – Hvad byggede de? – "mange templer").

En tredje metode tager udgangspunkt i at skimme en tekst for 'transparente' gloser, eller eventuelt på forhånd kendte/indøvede nøgleord. Bruges denne metode, vil man opleve, at originaltekster allerede på et meget tidligt tidspunkt kan inddrages i et sprogligt ellers basalt forløb. Samtidig skærpes kursistens interesse for at bruge sin viden fra dansk eller andre sprog som nøgle til forståelse af latinske gloser. Et eksempel – med tilhørende opgaveformulering:

"Gallia est omnis divisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgae, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celtae, nostra Galli appellantur. Hi omnes lingua, institutis, legibus inter se differunt.

Gallos ab Aquitanis garumna flumen, a Belgis Matrona et Sequana dividit.

Horum omnium fortissimi sunt Belgae, propterea quod a cultu atque humanitate provinciae longissime absunt.”

Hele Gallien er delt i tre dele, hvor Belgerne bebor den ene, Aquitanerne den anden, og i den tredje bor de, som på deres eget sprog kaldes Keltere, på vores Gallere.

De er alle forskellige fra hinanden, hvad angår sprog, levevis og love.

Gallernes grænse mod Aquitanerne er Garonnefloden, mod Belgerne Marnefloden og Seinen.

Af dem alle er Belgerne de stærkeste, fordi de er længst væk fra provinsens kultur og dannelse.

Opgave: Find de ord i den latinske tekst, der svarer til de understregede ord i den danske. Eksempel: *Gallien* svarer til *Gallia*.

Som det fremgår af eksemplet ovenfor fra Cæsars beretning om krigen i Gallien (indledningen), er det ikke egentlig oversættelse, det drejer sig om ved denne metode, men snarere et eksempel på, at der også på latin kan arbejdes med indholdslæsning/forståelse som et mål i sig selv. I det hele taget gælder for alle tre metoder, at det må anbefales at afrunde processen med en snak om indhold eventuelt suppleret med uddybende kommentarer af relevant kulturelt indhold.

For alle tre metoder gælder endvidere, at de med fordel kan afprøves enten 'lærerstyret', det vil sige med læreren, der introducerer og gennemgår, eller i små grupper, som sætter sig for at indøve en given metode. Ofte vil det være en god ide at veksle mellem de forskellige arbejdsformer – og den ene udelukker naturligvis ikke den anden. Endelig kan et lille stykke ulæst tekst gives for som hjemmeopgave, hvilket giver den enkelte mulighed for at finde ud af, hvilken metode, der er mest hensigtsmæssig for den enkelte kursist. En del af lektien kan da med fordel være, at kursisterne sætter ord på, *hvordan* de under den individuelle forberedelse fik hul på den latinske tekst. Undervejs i hele processen anbefales det, at læreren giver lejlighed til – ved siden af de opgivne gloser – at træne arbejdet med ordbogsopslag.

3.1.2 Oplæsning

Når læreplanen (niveau D) taler om at *læse* latin, kan det også betyde at *læse* latin *højt*. Netop fordi latin har det kedelige prædikat, 'dødt sprog', på sig, kan det være en god idé, at give kursisterne en fornemmelse af, at det jo har været talt engang, og at der er forskellige teorier om, hvordan det har lydt. Det er selvfølgelig op til den enkelte lærer, hvor meget tid og energi, der bruges på regler om udtale og lignende.

Regelmæssig oplæsning kan suppleres med sange på latin eller film(klip), hvor der tales latin. For eksempel findes fødselsdagssangen ”I dag er det Oles fødselsdag” på latin (”Hodi est natalis”) i sanghæftet *Cantiones Latinae*, Rostras Forlag 1979, og på cd’er og You Tube findes en del latinske sange, hvoraf her blot skal nævnes nogle: drikkeviser, forårs- og kærlighedssange fra *Carmina Burana* i Carl Orffs udgave, Francks smukke *Panis angelicus* sunget af eksempelvis Pavarotti, og endelig den svenske folk-rock-gruppe ”Garmana”, som har indsunget og indspillet mange af Hildegard von Bingens religiøse sange fra hendes *Symphonia armoniae celestium revelationum*.

3.1.3 Sproglig analyse og ordforråd

Den sproglige analyse skal først og fremmest give kursisterne et redskab til tydning og forståelse af de latinske tekster og er således ikke et mål i sig selv, ligesom det blev sagt indledningsvis om bøjningslæren. Men netop i sin karakter af et redskab til tydning og forståelse, vil arbejdet med sætningsanalyse typisk hænge sammen med arbejdet med oversættelse. Her skal kort skitseres en analysemetode, som tager udgangspunkt i sætningens syntaktiske struktur – og som sådan ligger i direkte forlængelse af oversættelsesmetode nummer to, som er beskrevet ovenfor:

En given passage, naturligt fra start til punktum (=helsætning) vælges/er i fokus.

Spørgsmålet, *Hvor mange enkeltsætninger rummer den passage, vi har med at gøre?*, besvares først. Normalt vil antallet af verballed give svaret. Alt efter niveau, tidspunkt i forløbet eller lignende, kan de enkelte sætningstyper forsøges defineret.

Nu analyseres der for hver sætning således: **1) Hvad/hvem er *subjekt*?** Fastslå først, hvad/hvem sætningen handler om. Subjektet findes således:

sætningen rummer et ord i nominativ: dette er sandsynligvis subjekt.

sætningen rummer ikke et ord i nominativ:....gå til c,d og e.

sætningsverbet står i 1. person: subjekt er den/de talende, altså ”jeg”/”vi”

sætningsverbet står i 2. person: subjektet er den/de tiltalte, altså ”du”/”I”

sætningsverbet står i 3. person: subjektet er nævnt i den foregående sætning eller

fremgår på anden måde af sammenhængen.

Nu bestemmes spørgsmål **2) Hvad er *verballedet*?**

3) Nu skal subjekt og verballed kobles sammen og forstås som en helhed. På dette trin skal altså betydningen af subjekt og verballed søges fastlagt, idet denne forståelse skal danne grundlag for næste spørgsmål!:

4) Spørgsmål: *Hvad er der nu brug for? – Kræver verbet et objekt, et subjektsprædikat eller evt. et adverbial?*

Spørgsmålet i punkt 4 gentages efter hvert svar, indtil der ikke længere er 'brug' for flere led til at give mening i sætningen.

Ved at gennemføre denne "forventningsanalyse" eller lignende analysemetoder regelmæssigt vil kursisten opnå en sikkerhed inden for analysefærdighed, som kan bidrage til at uddybe indsigten i almensproglige strukturer og funktioner både i modersmålet og i andre fremmesprog.

Samtidig lægger sådanne metoder op til, at kursisten kan genkende og identificere de mest almindelige enkeltformer ud fra kendskab til ordstammer og morfemer inden for bøjningslæren, hvilket netop er et af de faglige mål i faget latin. I praksis når man således langt ved for eksempel i arbejdet med verber at koncentrere fokus på personendelser og tidsmærker, ligesom eksempelvis akkusativ singularis primært kan genkendes, som den form der ender på –m, uanset om det er 1.2. 3. 4. eller 5.bøjning, der er tale om.

Nogle emner lægger i højere grad end andre op til at arbejde med at opbygge/indøve et særligt ordforråd (se paradigmatiske eksempler: *Corpus humanum*). For eksempel kan læreren eller kursisterne – eventuelt begge – fremstille nogle kort, hvor emnets nøgleord skrives på hver sin side på henholdsvis latin og dansk. Parvis træner kursisterne ud fra princippet: de gloser, som huskes med nogenlunde sikkerhed i én stak – de usikre i en anden og forfra igen. Men der er et utal af måder at øve gloser på (quiz, multiple choice), og det er vigtigt at, man i fællesskab finder ud af, hvor mange ressourcer man vil bruge på det i forhold til udbyttet.

Det er dog altid en god ide, at lade kursisterne 'støvsuge' en latinsk tekst (kendt eller ukendt) for gloser, der enten direkte kendes/kan oversættes – eller som giver associationer til fremmedord eller gloser på andre sprog. På den måde udvides/cementeres såvel et latinsk som et mere 'internationalt' ordforråd.

Det anbefales så småt på niveauerne at introducere kursisterne for en grammatisk terminologi på latin – det vil sige at introducere dem til den gængse terminologi, der bruges videre i uddannelsessystemet.

Man skal dog som underviser være indstillet på et langt stykke hen ad vejen at nævne både de danske og latinske betegnelser, da de latinske sjældent er kendt af kursisterne på forhånd, og dermed kan give anledning til unødvendige blokeringer i en fase, hvor meget opleves som nyt og vanskeligt.

3.2 Arbejdsformer

I begyndelsen kan det være hensigtsmæssigt at gennemgå den nye grammatik.

Gennemgangen af ny tekst kan med fordel foregå som pararbejde eller gruppearbejde.

Allerede fra begyndelsen kan kursisten arbejde med at hente information ud af en tekst ved sandt/falsk opgaver, multiple choice eller ved oversættelse ud fra en gloseret tekst, ligesom enkle analyseopgaver kan være en del af tekstgennemgangen parvist eller i grupper. Før gennemgangen af selve teksten starter, kan det være hensigtsmæssigt at have en forlæringsfase, hvor kursisten sporer sig ind på teksten dels ved at betragte evt. billedmateriale, glosegennemgang eller måske læse en lille dansk tekst, der fører ind til den latinske tekst. Dog er det vigtigt at bemærke, at den endelige prøve er individuel og som sådant må kursisten også have mulighed for at arbejde med og fremlægge en tekst individuelt. Med stigende progression vænner kursisten sig til på en hensigtsmæssig måde at gøre brug af morfologiske og syntaktiske færdigheder, anvende grammatiksider, egne notater, ordbog, håndbøger og it i forbindelse med tekstgennemgangen. Det er vigtigt hele tiden at have for øje, at kursistens faglige niveau stemmer overens med niveauet i den opgave, som kursisten arbejder med.

3.3 It

It bruges til søgning af supplerende materiale med henblik på at uddybe kernestoffet (Niveau E)

It integreres som et naturligt og nødvendigt hjælpemiddel i kursistens arbejde med at søge informationer om historiske og kulturelle forhold med henblik på at uddybe kernestoffet. (Niveau D)

It skal iflg. læreplanerne inddrages i undervisningen. Latin skal således bidrage til kursisternes generelle it-kompetencer, herunder kompetence i virtuel læring. Det anbefales allerede fra starten at lade it indgå i undervisningen, hvor det er relevant, for eksempel findes der det danske *e-latin.dk*, der er en samling af lette latinske originaltekster. Teksterne er delt op i forskellige temaer og er lagt til rette, så de kan bruges umiddelbart efter begynderfasen. De er tæt gloserede, og hvert eneste ord er linket til en grammatisk oversigt.

I arbejdet med det kulturelle stof inddrages it i forbindelse med informationssøgning på nettet, hvor der findes et omfattende og relevant materiale til faget latin. Kursisterne skal derfor gøres fortrolig med nogle søgeteknikker, nogle seriøse og relevante portaler eller linksamlinger, for eksempel *Fagenes Infoguide*, der indeholder en struktureret samling kvalitetskontrollerede og kommenterede links.

I forbindelse med det sproglige arbejde findes der på nettet forskellige programmer og spil, der træner de grammatiske færdigheder.

3.4 Samspil med andre fag

Latin kan indgå i et stort antal sproglige og kulturhistoriske emner. Der er her tale om en perspektivering på både et sprogligt og kulturhistorisk niveau.

Hvad angår sproglige emner kan latin medvirke til, at kursisterne får et bredere kendskab til ordopbygning og grammatiske forhold i al almindelighed og som sådant kan være et brugbart redskab ved fremtidig indlæring. Ofte kan emner afvikles sådan, at dele af et forløb eller hele forløbet tilrettelægges i et samspil med andre fag. Jf. de paradigmatisk eksempler.

4. Evaluering

Summativ evaluering – en afsluttende evaluering der fastlægger et kvalitetsniveau i form af for eksempel en karakter. Hertil knytter sig den eksterne evaluering.

Formativ evaluering skal sikre både lærer og kursist en vis respons, der kan anvendes som en udvikling af selve læreprocessen og som sådan foregå løbende. Hertil knytter sig den interne evaluering.

4.1 Løbende evaluering

De faglige mål er grundlaget for en løbende evaluering af kursistens standpunkt. Der evalueres løbende med relevante test med udgangspunkt i undervisningen for at sikre kursistens fortsatte progression.

Løbende evaluering, som knytter sig til den formative evaluering, sker inden for de rammer, som den enkelte undervisningsinstitution har fastlagt. Evalueringen tager altid sit udgangspunkt i det pågældende fags mål. Det er vigtigt, at der altid er en vis kommunikation mellem lærer og kursister om de faglige mål og de arbejdsformer, der på bedste vis tjener til at opnå de pågældende mål. Synliggørelsen af kursistens faglige styrker og svagheder giver den enkelte mulighed for undervejs at korrigere og justere sine læringsmål.

Løbende evaluering i den daglige undervisning kan organiseres både mundtligt og skriftligt eller som en kombination af begge. En mundtlig evaluering kan forme sig som en samtale mellem lærer og kursist.

Skriftlig evaluering kan have form som for eksempel multiple choice, test med sandt eller falsk udsagn, diverse udfyldningstest eller selvevaluering i form af spørgeskema. Kursisten kan vælge at skrive logbog undervejs i forløbet.

4.2 Prøveformer

4.2.1 Faglig dokumentation niveau E

Læreren vælger eller udarbejder en kort lettere ukendt latinsk tekst inden for et emne, der er blevet arbejdet med i undervisningen. Kursisten skal inden for uddannelsestiden i et individuelt skriftligt produkt demonstrere en hensigtsmæssig arbejdsmetode med henblik på at forstå tekstens indhold. I en efterfølgende evaluerende samtale vurderes produktet i forhold til de faglige mål.

Den faglige dokumentation på niveau E skal give mulighed for at vurdere, om kursisten er i stand til at bruge fagets redskaber i en sådan grad, at det opfylder de faglige mål.

Det er naturligtvis ideelt, hvis kursisten er i stand til at oversætte hele den udleverede latinske tekst på en måde, som viser, at indholdet er forstået, samtidig med at de sproglige strukturer er nogenlunde overholdt i den danske gengivelse. Ved uklarheder i større eller mindre omfang kan det indgå positivt i den efterfølgende, evaluerende samtale mellem lærer

og kursist, hvis kursisten på trods af en mangelfuld oversættelse, så dog er i stand til at komme med korrekte iagttagelser hvad angår bøjningsendelser på enkelte ord eller ordgrupper. – For eksempel ved at udpege, hvilke ord der må lægge sig til et givent substantiv (køn, kasus), eller ved at 'aflæse' et verbums personendelse korrekt.

Teksteksempel

Gør skriftligt rede for tekstens indhold. Du vælger selv den oversættelsesstrategi, som du ønsker at anvende.

Familia Cicero

Familia Cicero in Italia habitat.

Romae familia villam magnam et pulchram habet.

Sed multae familiae in insula alta habitant.

Cicero et Terentia filiam habent et postea familia filium habet.

Familia quoque multas ancillas habent, quae in culina laborant.

Saepe et ancillae et Terentia tabernam frequentant.

Heri Terentia multas copias domesticae emunt, quia hodie festum est.

Terentia et ancillae cenam bonam praeparant.

Antequam conviviae in villa Terentiae intrant balneas publicas frequentant.

In Roma multae balneae publicae sunt.

Teksten kan forsynes med relevante billedmateriale

4.2.2. Mundtlig prøve niveau D

Der afholdes en mundtlig prøve. Prøven består af 2 dele:

1) *en sproglig del*

2) *en kulturhistorisk del.*

Sproglig del

Læreren vælger en ukendt bearbejdet latinsk tekst på ½ normalside inden for et af de emner, der er arbejdet med i undervisningen. Udvalgte sætninger i teksten er på forhånd fremhævet med henblik på oversættelse og analyse. Sætningerne skal være af en sådan sværhedsgrad, at eksaminanden får mulighed for at demonstrere opfyldelsen af de faglige mål. Herudover understreges enkelte latinske ord, som eksaminanden skal gøre rede for i forhold til låne- og fremmedord i moderne europæiske sprog.

Kulturhistorisk del

Der stilles ét spørgsmål, der emnemæssigt relaterer til den latinske tekst. Spørgsmålet suppleres med et billede, der belyser emnet. Ud fra forlægget skal eksaminanden forholde sig til relevante historiske, samfundsmæssige og kulturelle sammenhænge.

Halvdelen af eksaminationstiden skal bruges til den sproglige del.

Forberedelsestiden er 60 minutter, og eksaminationstiden er 30 minutter.

Latin på dette niveau afsluttes med en mundtlig prøve, som det fremgår af § 4.2.2 i læreplanen.

Eksaminanden må benytte alle hjælpemidler som for eksempel: ordbøger, noter taget i forbindelse med undervisningen og litterære opslagsværker.

Det fremgår af læreplanen 4.2, hvordan spørgsmålene udformes. Det er dog vigtigt, at den latinske tekst, som danner udgangspunkt for det sproglige spørgsmål, er af en sådan sværhedsgrad, at prøvedeltageren får mulighed for *bredt* at demonstrere sin faglige viden og dermed opfyldelsen af de faglige mål. Den del af opgaven, der beder kursisten kommentere enkelte gloser ud fra en 'sproglig vinkel', har til formål at afprøve evnen til at overføre viden om latinske ord og elementer til dansk og andre sprog – især med henblik på at kunne forklare fremmedord og hyppigt forekommende præfikser og suffikser, som for eksempel *ex* – og *in* – (*eksport/import*).

Selvom det kulturhistoriske spørgsmål med tilhørende billedmateriale kun tæller en tredjedel i den samlede bedømmelse, er det vigtigt, at kursisten kan se en meningsfyldt sammenhæng mellem det og det sproglige spørgsmål, ligesom det på den anden side 'forpligter' kursisten til ikke bare at tale om et eller andet tilfældigt, som falder kursisten ind fra undervisningen. (se eksemplet nedenfor)

Eksempel på eksamensspørgsmål:

- Læs enkelte sætninger højt på latin
- Gør kort rede for tekstens indhold
- Foretag en oversættelse og grammatisk analyse af de sætninger, der er skrevet med kursiv

- Kommentér de understregede ord i teksten ud fra en sproglig vinkel: Kender du dem fra dansk eller andre sprog?

I forhold til det kulturhistoriske stof kan der stilles spørgsmål inden for følgende områder:

- Cicero som politiker og statsmand
- Slavevæsenet
- Den samfundsmæssige turbulens under Ciceros levetid
- Begrebet "homo novus"

Hovedvægten inden for de givne spørgsmål er afhængig af, hvad der har været bearbejdet i undervisningen.

Eksempel på prøvetekst:

Marcus Tullius Cicero, homo novus, et familia sua

M. T. Cicero vir clarus et bonus erat. Multi servi domino aderant.

M. T. Cicero, maximus Romanorum orator, erat et cives ambulantes saepe salutabat.

In Roma temporibus Ciceronis magna discordia inter cives Romanos erat.

M. Cicero uxorem, Terentiam, habebat. Familia complures villae habebat.

Multi divites Romani et villas urbanas et villas rusticas aedificabant.

Hiveme in villa urbana habitabant, sed aestate in villa rustica.

Anno sexagesimo quinto ante Christum natum Ciceroni filius e Terentia natus est.

Statim Cicero ad Atticum, amicum suum, epistulam scripsit, ut laetam rem nutiaret.

Ante filium natum familia filiam habebat, quae Tullia appellabatur.

Tullia mortua Cicero maximam dolorem percepit.

Teksten kan evt. gloses, afhængig af hvordan kursisten er vant til at arbejde, om det er ud fra glosede tekster eller ikke.

4.3 Bedømmelseskriterier

Ved bedømmelsen lægges der vægt på, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet under pkt. 2.1. Der lægges i bedømmelsen vægt på, at eksaminanden kan:

- a) oversætte nogenlunde korrekt til dansk
- b) gøre rede for tekstens indhold
- c) genkende og identificere elementære bøjningsformer
- d) anvende morfologisk viden i den syntaktiske analyse
- e) placere teksten ind i en relevant historisk, kulturel og samfundsmæssig sammenhæng.

Der gives én karakter ud fra en samlet vurdering af eksaminandens præstation, hvor den sproglige del vægter 2/3 i bedømmelsen af præstationen, og den kulturhistoriske del vægter 1/3 i bedømmelsen af præstationen.

Overordnet gælder det, at der skal anlægges en helhedsvurdering, hvor alle discipliner indgår i bedømmelsen. Da indholdsforståelsen forudsætter, at teksten kan læses og forstås, er eksamen i latin en sproglig prøve, og ingen eksamenspræstation kan bedømmes som tilstrækkelig, hvis det sproglige (oversættelse og sproglig analyse) er klart uacceptabelt. En præstation kan omvendt heller ikke bedømmes som fremragende, hvis der er alvorlige mangler i en af disciplinerne.

4.4 Avu: Vejledende karakterbeskrivelser

(jf. bekendtgørelse nr. 262 af 20. marts 2007 om karakterskala og anden bedømmelse)

Latin, niveau D, Mundtlig prøve

Bedømmelserne af de konkrete præstationer skal ske på baggrund af

de faglige mål (læreplanens pkt. 2.1)

bedømmelseskriterierne (pkt. 4.3)

et professionelt, fagligt skøn

en samlet vurdering af præstationen

12	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation , der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller	Eksaminanden oversætter sikkert en lettere latinsk tekst, nogenlunde korrekt til dansk med få uvæsentlige mangler. Eksaminanden analyserer sætninger sikkert med få
----	---	--

	få uvæsentlige mangler	uvæsentlige mangler. Eksaminanden demonstrerer selvstændigt og sikkert overblik og forståelse for tekstens indhold og placerer den i en relevant historisk, kulturel og samfundsmæssig sammenhæng
7	Karakteren 7 gives den gode præstation , der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler	Eksaminanden oversætter en lettere latinsk tekst nogenlunde korrekt til dansk med en del mangler. Eksaminanden analyserer sætninger overvejende sikkert men med en del mangler. Eksaminanden demonstrerer i overvejende grad forståelse for tekstens indhold og placerer den nogenlunde sikkert i en relevant historisk, kulturel og samfundsmæssig sammenhæng.
02	Karakteren 02 gives den tilstrækkelige præstation , der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål	Eksaminanden oversætter usikkert og usammenhængende en lettere latinsk tekst til nogenlunde korrekt dansk.. Eksaminanden anvender i mindre grad morfologisk viden i den syntaktiske analyse. Eksaminanden demonstrerer i mindre grad forståelse for tekstens indhold og placerer den usikkert og i mindre grad i en relevant historisk, kulturel og samfundsmæssig sammenhæng.

5. Paradigmatiske eksempler

5.1 Indledende bemærkninger

Med de foreliggende paradigmatiske eksempler har det været tanken at vise, at latinske temaer også kan læses som et bidrag til emner, der optager os i verden omkring os i dag, for eksempel demokrati og sundhed.

De er desuden valgt for at skærpe den sproglige iagttagelsessevne og nysgerrighed på områder, som i forvejen har mange kursisters interesse, netop ved at introducere og forklare fremmedord og termer inden for særlige fagsprog som eksempelvis det medicinske.

Rent praktisk ligger emnerne i forlængelse af hinanden to og to på en måde, som gør det muligt enten at læse dem som selvstændige emner på niveauerne hver for sig eller fortsætte og uddybe dem fra et niveau til næste.

5.2 Niveau E: Corpus humanum

Eksempel 1	Corpus humanum
<i>Indledende bemærkninger</i>	<p>Et forløb, der tager udgangspunkt i den interesse, som kursisterne ofte på forhånd møder med i faget latin: dets praktiske anvendelse som medicinsk /sundhedsvidenskabeligt fagsprog.</p> <p>Forløbet kan lægges relativt tidligt på E-niveauet, da det ikke stiller store krav til analyse, men primært fokuserer på gløseindlæring og kendskab til elementær morfologi. Der bør minimum afsættes 10 – 12 lektioner til undervisningsforløbet, men de kan naturligvis justeres i forhold til emnets succes, kursistersnes øvrige ønsker m.m.</p>
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan identificere substantivernes og adjektivernes 1.2. (+3.) bøjning • <i>kan forstå en meget enkelt, konstrueret latinsk tekst inden for emnets område</i> • kan arbejde med <i>transparente</i>, medicinske ord og udtryk ud fra originaltekster (evt. redigerede) med paralleloversættelse • får indblik i det <i>latinske sprogs kulturhistoriske betydning</i> i den videnskabelige tradition i Europa
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Lettere, konstruerede latinske tekster</i> om menneskekroppen/lægevidenskab • Latinske sentenser om sundhed • Originaltekster (evt. redigerede) med paralleloversættelse fra det medicinske fagområde. <p>Supplerende stof kan være diverse billedmateriale for eksempel antikke, kirurgiske redskaber antikke votivgaver, der repræsenterer forskellige legemsdele – med paralleller til de tilsvarende 'moderne' i den katolske kirke i dag</p>

	<p>illustrationer fra anatomisk atlas eller tilsvarende historiske, anatomiske tegninger.</p> <p>Det vil være naturligt i forløbet, at inddrage lægeguden Asklepios' historie med fokus på hans indførelse i Rom og det tempel, der byggedes til hans ære på det sted, hvor et af Roms største hospitaler ligger den dag i dag!</p>
Tilrettelæggelse	<p>Som indledning til emnet/"appetitvækker" kan laves et kort læreroplæg om læger/lægevidenskaben i antikken. Det er desuden altid motiverende for kursisterne at inddrage deres eventuelle forhåndsviden, og det kan gøres ved en indledende snak på holdet om personlige erfaringer med sygdomme, lægemidler, 'diagnoser' og deres betegnelser på latin.</p> <p>Som didaktisk princip foreslås en trinvis progression i arbejdet med enkeltord med det formål at lære de elementære bøjningsendelser at kende.</p> <p>For eksempel</p> <p>Substantiver efter 1.-2. bøjning og de typiske kendetegn for køn (-us/-a/-um).</p> <p>Adjektiver – ligeledes efter 1. -2. bøjning, som 'parres' med substantiver i den rigtige form – evt. ved hjælp af til formålet fremstillede glosekort</p> <p>Pluralisdannelse (nominativ) af de førnævnte substantiver (og adjektiver) med genbrug af de glosekort/ordlister som blev anvendt på de førstnævnte trin</p> <p>Sammensætning af substantivforbindelser i ejefald – fx ved at kursisterne stiller små meget enkle 'diagnoser': <i>fractura brachii – fractura costae</i> etc. – og dermed introduktion af genitiv</p> <p>Såfremt 3. bøjning vægtes i forløbet kan de medicinske setninger være gode 'øjenåbnere' for, hvordan kongruens skal forstås, fx <i>mens sana in corpore sano</i> – hvad køn mon <i>mens</i> er? (eller <i>anima sana in corpore sano</i> - jævnfør "asics" = kendt mærke inden for sportstøj!).</p> <p>Efter arbejdet med enkeltord/setninger læses små konstruerede tekster – eventuelt uddrag af større sammenhænge (se under materialer nedenfor).</p> <p>Allerede på dette tidlige trin kan med fordel introduceres neksus (subjekt + verbal) og de for den valgte tekst mest 'oplagte' øvrige led (objekt, adverbial etc.). Kursisterne behøver et langt stykke hen ad vejen kun at kunne skelne mellem verbernes endelse i 3. person singularis og 3. person pluralis (-t/-nt). Det anbefales under læsningen at vælge en tilbagevendende metode, som kursisterne kan opnå fortrolighed med, for</p>

	<p>eksempel ”forventningsanalysen”, som er beskrevet i vejledningen under didaktiske principper (3.1).</p> <p>Ved afslutningsvis i forløbet at inddrage originaltekster (eventuelt redigerede) får kursisterne mulighed for at prøve deres viden på en ’autentisk’ måde. Det er sjovt at opleve, at man – ganske vist lærestyret – kan skimme en ægte latinsk tekst og oven i købet forstå enkelte gloser/udnytte elementær sproglig viden! Nedenfor er vist et eksempel på, hvordan der kan arbejdes med en sådan originaltekst.</p> <p><u>Nicolaus Stenonius, <i>De musculis et glandulis</i>. Hafniae 1664</u></p> <p>In omni musculo inveniuntur arteriae, venae, nervi, fibrae, membranae. Quidam homines addunt vasa lymphatica, quae ego tantum circa musculos video, nondum in musculis video.</p> <p>Singulae fibrae in musculo in tendinem abeunt: aliae fibrae in firmos tendines abeunt: aliae fibrae in firmos tendines abeunt, aliae in membranam, aliae in osseam rigiditatem.</p> <p>In universa substantia cordis nihil occurrit praeter sequentia: arterias, venas, nervos, fibras, membranas. Et in musculo nihil occurrit praeter dicta. In corde nihil desideratur, quod in musculo est et in corde nihil invenitur, quod musculo denegatum est. Ita haec propositio demonstrata est: cor est musculus.</p> <p>Opgave</p> <p>“Støvsug” teksten for medicinske gloser</p> <p>Forsøg at skrive hver glose i sin grundform (nominativ singularis).</p> <p>Hvad er Stenos konklusion? Hvad er det han har demonstreret (= <i>demonstrata est</i>) i dette skrift? COR EST MUSCULUS</p> <hr/> <p>Afhængigt af forløbets omfang kan man vælge at medtage kursistoplæg og det kan i den sammenhæng anvendes i forbindelse med informationssøgning og fremlæggelse.</p> <p>Besøg på Medicinsk-Historisk Museum i København eller Steno-museet i Århus er oplagte, hvis der er tid og ressourcer til det.</p> <p>Emnet kan eventuelt læses i samspil med naturfag og som sådan pege frem mod forløb, som på hf-niveau giver adgang til videregående uddannelser inden for sundhedssektoren.</p>
<i>Materialer</i>	

	<p>Hanne Bech Müller, <i>De lingua anatomica</i>, Akademisk Forlag 1989, lektionerne 1-8: Her er materiale og inspiration til arbejdet med enkeltord og setninger.</p> <p>Margit Kiil Jørgensen m.fl. <i>Carpe diem – Latin i almen sprogforståelse</i>, Modtryk 2006, stk 8; Hans H. Ørberg, <i>Lingua Latina</i>, Museum Tusulanum Kbh. 1983, kap. XI; Sammen med fx den lille fortælling ”Fractura brachii” fra <i>De lingua anatomica</i>, lektion 6 er ovenstående kapitler eksempler på lette, konstruerede tekster om emnet.</p> <p>Niels Stensen, <i>De musculis et glandulis</i>. Hafniae 1664 – et eksempel på en originaltekst, der kan inddrages i et forløb med hovedvægten lagt på indlæring af gloser fra det medicinske fagområde (se bilag).</p> <p>Generelt om læger/lægekunst i det antikke Rom: fx Peter Ørsted, <i>Romerne</i>, Gyldendal 1989, s. 110 ff. Eller Arendse og Johnny Thiedecke, <i>Ansigt til ansigt med romerne</i>, Pantheon 2000, s. 94.</p> <p>www.hsl.virginia.edu Surgical Instruments from Ancient Rome – præsentation og beskrivelse (på engelsk) af en række instrumenter, som stammer fra ”Kirurgens hus” i Pompeji http://en.wikipedia.org - om Tiberøen i Rom, også kaldet ”hospitalsøen”. Her fortælles myten om, hvordan lægeguden Asklepios/Aesculap blev indført i Rom og fik sit tempel på Tiberøen.. Flotte fotografier også af øen i dag med det nuværende hospital.</p>
<i>Evaluering</i>	<p>Efter forløbet evalueres på, hvor mange anatomiske gloser kursisten har fået med som ’aktivt’ ordforråd. Det kan evt. gøres ved at udlevere en skitse over menneskekroppen og/eller menneskehovedet, og bede kursisten om på den at skrive så mange latinske betegnelser som muligt.</p>

5.2 Niveau D: Sundhed i middelalderen

Eksempel 2	Sundhed i middelalderen (Harpestreng, <i>Liber Herbarum</i>)
<i>Indledende bemærkninger</i>	<p>Et forløb, der tager udgangspunkt i den almene interesse, der er for sundhed og alternativ medicin og latinen som fagsprog i denne sammenhæng.</p> <p>Forløbet kan enten læses selvstændigt på niveau D eller som en naturlig</p>

	<p>fortsættelse af forløbet "Corpus humanum" på E-niveauet.</p> <p>Det anbefales at afsætte 10-12 lektioner til forløbet, men de kan naturligvis justeres efter ønske/behov.</p>
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>kan oversætte en enkel, evt. konstrueret latinsk tekst om emnet til dansk.</i> • kan udlede tekstens 'budskab' i dens samtid samt drage paralleller til vor egen tid. • kan foretage <i>elementær sætningsanalyse</i> og demonstrere viden om 'kongruens'. • kan <i>identificere latinske elementer i låneord og fremmedord.</i> • kan forholde sig til munkevæsenets betydning for sundhed i middelalderen.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Lette, evt. bearbejdede tekster om lægeurter</i> • Gennemgående, latinske gløser, der cementerer forståelsen af læren om de fire legemsvæsker. • Uddrag af de påbud/leveregler, som mange munke levede efter. <p>Supplerende stof kan være</p> <p>litteratur på dansk om klostervæsen/sundhedsvæsen</p> <p>litteratur om Hippokrates og hans teori om legemsvæskerne (humoralpatologien)</p> <p>diverse billedmateriale (middelalderlige illustrationer fra håndskrifter af "årelademand", urinprøver fordelt efter farve etc.)</p> <p>film (uddrag)</p> <p>Det vil være nærliggende at tage udgangspunkt i Hippokrates og hans teori om de 4 legemsvæsker/temperamenter, som blev afgørende for munkenes behandling af sygdomme i middelalderen. Urterne, som dyrkedes i klosterhaverne og blev beskrevet i et utal af bøger, klassificerede man netop ud fra deres særlige egenskaber (tør, fugtig, varm, kold etc.) og dermed deres evne til at rette op på evt. ubalance i kroppen. Samme princip ligger til grund for åreladning, som det også vil være naturligt at nævne i den forbindelse.</p> <p>For mange kursister vil typologien, opdelingen af menneskeheden i de 4</p>

	<p>typer, som svarer til Hippokrates' 4 temperamenter: Kolerikeren, Melankolikeren, Flegmatikeren og Sangvinikeren måske blive nemmere at forstå, hvis den eksemplificeres ved hjælp af 'figurer', de kender fra andre sammenhænge – fx Charlotte, Carrie, Miranda og Samantha fra tv-serien <i>Sex and the City</i>; eller Grisling, Æslet, Ugle og Tigerdyret i <i>Peter Plys</i>.</p>
Tilrettelæggelse	<ul style="list-style-type: none"> - Intro: snak om naturmedicin, gl. husråd m.m. Eventuelt medbragt vejbred, salvie m.m. - Afprøve/arbejde med forskellige oversættelsesmetoder: a) ord-for-ord oversættes, hvorefter sætningen sættes sammen, så den 'lyder' nogenlunde korrekt. b) neksus (verbal og subjekt) oversættes først, hvorefter "forventningsanalysen" bruges som udgangspunkt for at finde sætningens næste 'logiske' led. c) hele teksten skimmes, kursisten kommer med oversættelsesforslag til 'transparente' (genkendelige) gloser og giver – <u>før</u> nærlæsning – et <u>bud</u> på, hvad teksten handler om. Giver god anledning til at læse latinen højt, fx i par, i grupper eller for hele klassen. - Sætningsanalyse af udvalgte passager – evt. valgt, så en særlig sætningskonstruktion er i fokus, indtil kursisten er fortrolig med den (1. subjekt -verbum – subjektsprædikat/2. subjekt – verbum – objekt/3. subjekt - verbum – adverbial). Indøves eventuelt på forhånd med enkle latinske sætninger, der klippes i stykker og udleveres til kursisterne, der i grupper har "kort", der kan danne sætninger af alle tre ovenfor nævnte typer. Kan varieres, så det samtidigt bliver tydeligt, hvordan vi taler om <i>kongruens</i> i flere forskellige sammenhænge: mellem verbal og subjekt, mellem subjekt og prædikat, mellem substantiv og tilhørende adjektiver eller participium. - Indholdslæsning: det er en god ide, at endemålet for læsning altid er en snak om, hvad teksten betyder – både i sin 'egen' kontekst, men også om den har nogen relevans for os i dag. - Det er også motiverende hele tiden at skærpe kursistens sproglige iagttagelsesevne, når det gælder om at bruge sin viden om latinske gloser i andre sprog eller som fremmedord. Man kan for eksempel fordele nogle af Benedikts <i>Regula</i> og lade kursisterne overveje, om de i de understregede latinske gloser kan få øje på elementer, der har ført til afledninger på andre sprog eller på dansk:

	<p>pauperes <u>recreare</u> <u>nudum</u> vestire <u>infirmum</u> <u>visitare</u> dolentem <u>consolari</u></p> <p>Arbejdsmetoder – flere af de ovenfor beskrevne principper lægger op til samarbejde, enten parvis eller i grupper – når der øves i at danne grammatisk korrekte sætninger – eller når de førnævnte <i>Regula</i> fordeles, og kursisterne selv kommer med forslag til deres oversættelse. Det er altid en god ide, at lade kursisterne diskutere/argumentere for deres forslag, inden læreren kommer med 'facit'.</p> <p>Under <i>materialer</i> er givet ideer til, hvordan it kan inddrages.</p> <p>Hvis der er mulighed for det: besøg i den 'lokale' klosterhave – eventuelt ledsaget af 'opgaveark'.</p> <p>Samarbejde med faget historie – evt. holdene slået sammen noget af tiden, hvis der arbejdes med et overordnet forløb om middelalderen (fælles ekskursion).</p>
Materialer	<p>Karen Dreyer Jørgensen, <i>Henrik Harpestreng – Liber Herbarum (i udvalg)</i>, Mørch & Wagner 1994 (1986): Her kan man vælge nogle af de korte beskrivelser af kendte urter, fx Piper, Petroselinum, Alleum, Menta, Rosa, Ruta (original tekst), samt en indledning om lægevidenskab i oldtid (Hippokrates) og middelalder.</p> <p>Hanne Bech Müller, <i>De Lingua Anatomica</i>, Akademisk Forlag 1989, s. 69-70: <u>Bearbejdet</u> og <u>forkortet</u> udgave af samme urter som ovenfor. http://www.e-latin.dk et udvalg af Harpestrengs tekster, der giver mulighed for at realisere forløbet som it-forløb med 'interaktivt' gloseopslag og grammatikarbejde.</p> <p>Karen Dreyer Jørgensen, <i>Om Kloster – En antologi</i>, Mørch & Wagner, 1989, Tekst XXIX (Benedikt af Nurcia's Regula, <i>caput IV</i>): en række påbud og formaninger, der skal vise munkene, hvorledes man gør gode gerninger. Det anbefales at vælge nogle af dem, der omhandler munkenes forhold til fattige, syge og svage.</p> <p>Inger Gøtzsche, <i>Klostervæsen og sundhedsvæsen i Danmarks og Europas middelalder</i>, C. A. Reitzel, Kbh. 2001</p> <p>Jean-Jacques Annaud, <i>The name of the Rose/Rosens navn</i> 1986 (film) http://www.middelalderinfo.dk om klosterhaver og kurering af</p>

	sygdomme i middelalderens Danmark.
<i>Evaluering</i>	<p>Forløbet kan naturligvis evalueres på forskellige måder, men det vil være oplagt at vægte et af de aspekter, som kursisterne har arbejdet særligt med i undervisningen:</p> <p>En af de urter af Harpestreng, som <u>ikke</u> har været gennemgået i undervisningen, kan udleveres med henblik på at <i>oversætte</i> teksten så korrekt som muligt. Det anbefales på forhånd at 'reservere' en af de korte tekster til formålet.</p> <p>Der evalueres på, hvorvidt temaets <i>centrale gloser</i>, er lært. Det kan gøres for eksempel i form af en afkrydsningsopgave (sandt/falsk) eller multiple choice og der tænkes her på nøgleord som: <i>siccus, humidus, calidus, frigidus, expello, conforto, stomachus</i> med flere.</p> <p>Samme metode som ovenfor kan bruges til at teste kursistens viden om <i>enkelte elementer</i>, som undervisningen har haft fokus på – for eksempel suffikser og præfikser, aktiv – passiv, kasusendelser og lignende.</p>

5.3 Niveau E: Familia Romana

Eksempel 1	Familia Romana
<i>Indledende bemærkninger</i>	<p>Hvordan fungerer den romerske familie – hvem, der har hvilke roller set i forhold til mand - kvinde, børn - forældre, herre - slaver, det romerske hus.</p> <p>Forløbet tager udgangspunkt i en hverdag, levevilkår og et moralkodeks, som er langt fra den erfaringsverden, som kursisten kender. På den baggrund kan kursisten herefter trække paralleller til egen hverdag, levevilkår og moralkodeks. Kursisten får herigennem indblik i en kultur, der på nogle områder er forskellig fra deres egen og på andre områder ligner egen kultur.</p> <p>Forløbet placeres midtvejs i E-niveaue. Kendskab til elementær morfologi indenfor substantivers og adjektivers 1. og 2, bøjninger, verber i præsens indikativ, sætningsanalyse (verballed, subjekt, objekt) samt introduktion af imperfektum, perfektum og adverbial.</p> <p>Forløbet strækker sig over minimum 10-12 timer, men kan justeres op og</p>

	ned efter behov og interesse.
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>kan oversætte lettere konstruerede tekster</i> inden for emnet • kan genkende imperfektum, perfektum • kan bruge sin viden om substantivers og adjektivers 1. og 2. bøjninger, verber i præsens indikativ og sætningsanalyse (verballed, subjekt, objekt) i forhold til at oversætte en given tekst inden for det pågældende emne • <i>kan arbejde med transparente ord og udtryk</i> eventuelt med udgangspunkt i en let original tekst med paralleloversættelse • får indblik i Familia Romana og dens kulturelle baggrund
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>lettere konstruerede tekster</i> • <i>lettere originaltekster</i> med paralleloversættelse <p>Supplerende stof kan være</p> <p>Billedmateriale</p> <p>Litteratur der beskriver familien</p> <p>Film</p>
<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Som indledning til emnet forbereder læreren et kort oplæg om familiens betydning i antikken. Måske er der allerede kursister, der kan bidrage med viden herom. Allerede på det indledende trin kan man tale om ligheder og forskelle de to historiske tider imellem.</p> <p>Som didaktisk princip foreslås en trinvis progression konsolidering og uddybning af allerede kendte begreber</p> <p>af substantiver efter 1. og 2. bøjning</p> <p>af adjektiver efter 1. og 2. bøjning</p> <p>verber i præsens indikativ</p> <p>sætningsanalyse verballed, subjekt, objekt eventuelt dativobjekt</p> <p>introduktion af nye grammatiske elementer – verber i imperfektum og perfektum</p> <p>Som afslutning er det muligt at inddrage en lettere original tekst – det giver kursisten ”blod på tanden”, når han/hun ganske vist hjulpet på vej af læreren kan skimme og forstå dele af en ægte tekst.</p>

	<p>It kan indgå i forbindelse med, at kursisten søger information med henblik på fremlæggelse af kulturhistoriske forhold.</p> <p>Det vil med et sådant emne være naturligt at have et samarbejde med samfundsfag eller historie</p>
<i>Materialer</i>	<p>Via Latina, de Lorenzo, Gjellerup og Gad</p> <p>Fabula, Tove Niclasen, Gads Forlag</p> <p>Cursus latinus, Rolf Hesse, Akademisk forlag m.fl.</p> <p>Lingua Latina, H.H. Ørberg, Museum Tusculanum, 1, IV (her kan ukendte former I forhold til verberne angives som gloser)</p> <p>Antikkens Rom, historien under overfladen</p>
<i>Evaluering</i>	<p>Efter forløbet evalueres på, i hvor høj grad kursisten magter imperfektum, perfektum. Det kan for eksempel gøres ved, at kursisten bliver bedt om at omsætte en tekst fra præsens til imperfektum og videre til perfektum.</p>

5.4 Niveau D: Bæredygtighed

Eksempel 1	Cicero i det offentlige rum – Pater Familias et Res Publica
<i>Indledende bemærkninger</i>	<p>Forløbet kan læses selvstændigt i sidste del af D-niveau eller som en naturlig følge af "Familia Romana" E-niveauet, hvor vi møder Cicero som person og familiefar.</p> <p>Forløbet kan planlægges over 10-12 lektioner, som kan justeres op eller ned alt efter behov/ønske på det pågældende hold.</p> <p>Kort beskrivelse af undervisningsforløbet med angivelse af niveau, omfang, særlige fokuspunkter m.m.</p> <p>Et fokuspunkt kan være bæredygtighed, hvor der arbejdes med begrebet 'borger' som et centralt element, der beskriver den romerske borger som en ansvarlig og handlingsorienteret person med rettigheder og pligter. Fx kan nævnes forholdet mellem en velhavende slaveejer, der lånte sin slave penge til at starte sin egen virksomhed, og en flittig slave kunne købe sig fri efter at have arbejdet i sin egen virksomhed i et antal år. (mønsterbryder).</p>

<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <p><i>Kan oversætte en enkel eventuelt konstrueret tekst</i> om emnet til nogenlunde korrekt dansk sprog</p> <p>Kan gøre rede for tekstens indhold i forhold til tekstens egen kontekst og drage paralleller til nutiden</p> <p>Kan bruge sin <i>morfologiske viden</i> i forhold til en syntaktisk analyse</p> <p>Kan arbejde med <i>transparente ord</i> og udtryk eventuelt med udgangspunkt i en paralleloversættelse</p> <p>Få indblik i datidens og nutidens politiske ”spil”</p>
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <p>arbejder progressivt med oversættelse af <i>enkle latinske tekster</i></p> <p>arbejder progressivt i forhold til redegørelse for tekstens indhold</p> <p>arbejder progressivt med syntaktisk analyse på baggrund af morfologiske viden inden for substantivernes 1., 2. og 3. bøjning, verberne aktive og passive personendelse, participiumsformer,</p> <p>arbejder målrettet med læsning af indholdet og dets betydning inden for tekstens egen kontekst og foretager en sammenligning i forhold til nutiden</p> <p>arbejder kontinuerligt med udvikling af den sproglige iagttagelsesevne i forhold til at anvende sin viden om latinske gloser fra andre sprog eller fra fremmedord</p>
<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Forløbet kan man indlede med en samtale om folks opfattelse af politikere, spindoktorer, politiske mønsterbrydere i dagens Danmark ja, for den sags skyld på verdensplan. Derefter kan man stille spørgsmålet: ”Hvordan forholdt det sig i antikken?”</p> <p>Det kan i forbindelse med dette emne være oplagt at samarbejde med samfundsfag, hvor en fælles ekskursion til for eksempel Christiansborg eller det lokale byråd kunne være yderligere en motiverende faktor til at fordybe sig i emnet. På denne måde aktualiseres emnet og som følge heraf bliver teksternes indhold langt mere nærværende.</p> <p>Som den væsentligste anvendte arbejdsform foreslås gruppearbejde og klasseundervisning. I forbindelse med at kursisten får mulighed for at komme til at forstå datidens og nutidens politiske ”opsæt”, vil det være oplagt, at kursisten kommer med et oplæg herom. I den sammenhæng vil det være naturligt at anvende it til informationssøgning</p>
<i>Materialer</i>	

	<p>Cursus Latinus, Rolf Hesse Akademisk forlag</p> <p>Via Latina, de Lorenzo, Gjellerup og Gad samt De morte Ciceronis http://fc.silkeborg-gym.dk/fag/latinweb/cicero-web/forside.htm</p> <p>Vita Romana, Bent Christensen og Morten Stenbæk, Gyldendal A.</p> <p>Film <i>Murder in Rome – inside the biggest and best courtroom in history</i> (BBC dokumentar om/dramatisering af Ciceros forsvar for Sextus Roscius og dermed afsløringen af en konspiration, som rakte helt op i toppen af det romerske samfund. MED DANSKE UNDERTEKSTER)</p>
<i>Evaluering</i>	Forslag til evalueringsformer; formativ og summativ evaluering

5.5 Niveau E: Faglig læsning

Eksempel	Det romerske slaveri
<i>Indledende bemærkninger</i>	<p>Kursisterne bliver præsenteret for et par korte latinske tekster med tilhørende billedmateriale. Teksterne handler om slavernes retsstilling i det romerske samfund, deres forhold i landbruget, i minerne, ved de store bygningsarbejder og i den almindelige private husholdning. I</p> <p>Ved hjælp af VØL – modellen (hvad ved jeg, hvad ønsker jeg at vide, hvad har jeg lært) skal kursisterne gradvist aktivere deres kendskab til emnet og derved blive bevidste om deres egen læring.</p>
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan skaffe sig grundlæggende viden om relevante historiske og kulturelle forhold • kan oversætte lettere tekster med brug af hjælpemidler som ordbøger og grammatiske oversigter og forstå indholdet af teksterne • kan bruge viden om ordklasser og elementære bøjningsformer • kan analysere sætninger.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lettere konstruerede latinske tekster • Primære bøjningsformer og sætningsled • Basale latinske gloser • Kultur og historie. <p>Som supplerende stof inddrages relevant billedmateriale.</p>

<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Kursisterne</p> <ul style="list-style-type: none"> • får præsenteret den latinske tekst med tilhørende billedmateriale • skriver i stikordsform (dansk), hvad de allerede ved om emnet • formulerer spørgsmål, som de forventer at få svar på i teksten • læser teksten højt på latin uden at slå ukendte ord op i ordbogen • fortæller hinanden, hvad de tror teksten handler om (forventningsanalyse, beskrevet i vejledningen under didaktiske principper 3.1.) • oversætter teksten ved hjælp af ordbøger og grammatiske oversigter • noterer, hvilke spørgsmål, de fik svar på – og hvilke ikke • noterer, hvad de har lært af teksten • noterer, hvad teksten ikke gav svar på.
<i>Materialer</i>	<p>Latinske tekster fra begynder-systemer i faget latin og relevante links</p> <p>http://klassisk.ribekeatedralskole.dk/historie/rompolsystem/populusromanus.htm</p> <p>http://da.wikipedia.org/wiki/Romersk_borger</p> <p>http://gramtrans.com/editor/edit.php?u=d000f92f9e81d4eb7ddf91d3b72d10b9685333c7</p> <p>http://www.mfzimsen.dk/romerriget/romerrigets_regeringsformer.html</p>
<i>Evaluering</i>	<p>Kursisterne holder korte oplæg for hinanden om, hvad de fagligt har fået ud af at læse den latinske tekst med fokus på, hvad der har optaget dem mest både indholdsmæssigt og sprogligt.</p>

5.6 Niveau E: Dansk som andetsprog i fagene

<i>Eksempel</i>	<p>Hilseformer</p> <p>Et kort lille introduktionsforløb til latinundervisningen</p>
<i>Indledende bemærkninger</i>	<p>Hvis der er kursister med anden etnisk baggrund i latinundervisningen kunne det være en idé at præsentere sig for hinanden på hver sit modersmål og bruge de forskellige landes hilseformer. Med afsæt i denne præsentation på forskellige sprog introduceres alle kursister i præsentations- og hilseudtryk på latin.</p>
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan skaffe sig grundlæggende viden om relevante historiske og

	<p>kulturelle forhold</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bruge viden om ordklasser og elementære bøjningsformer
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Primære bøjningsformer og sætningsled • Basale latinske gloser • Kultur og historie. <p>Som supplerende stof inddrages relevant billedmateriale.</p>
<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Kursisterne</p> <ul style="list-style-type: none"> • præsenterer sig for hinanden på sit eget modersmål (hilseform, navn, bopæl, oprindelsesland) • præsenteres for hilseformer på latin (salve/salvete, vale/valete, bonum diem, bonam noctem) • præsenteres for tiltaleformerne hr. fru frøken (domine, domina, dominula) • går rundt imellem hinanden og hilser på latin og høflighedsformen hr. fru og frøken • præsenteres for udtrykkene 'hvordan går det?' 'godt', 'dårligt', 'tak', 'ikke så godt' (ut vales?, optime, terrible, gratias ago, 'non ita bene') • præsenteres for udtrykkene 'hvad hedder du?' (quod nomen tibi est?), 'mit navn er' (mihi nomen est), 'og du?' (et tibi?) • præsenteres for udtrykkene 'hvor kommer du fra?' (unde venis?), 'jeg kommer fra' (venio ex), Danmark (Danica), Tyskland (Germania), Spanien (Hispania) osv. • Præsenteres for udtrykkene 'hvor bor du?' (ubi habitas?), 'jeg bor i Danmark' (Danica habito) osv.
<i>Materialer</i>	Rollespil i forbindelse med præsentation.
<i>Evaluering</i>	Når kursisterne har lært de forskellige præsentationsudtryk, går de rundt imellem hinanden og hilser og præsenterer sig på latin.

5.7 Niveau D: It

Eksempel	Nyheder på latin
<i>Indledende bemærkninger</i>	I slutning af niveau D – forløbet kan arbejdet med et it – baseret materiale 'Nyheder på latin' inddrages. På nedenstående link http://ephemeris.alcuinus.net/index.php præsenteres kursisterne for globale aktuelle nyheder skrevet på latin med billedillustrationer til hver artikel.
<i>Faglige mål</i>	Forløbets mål er, at kursisten <ul style="list-style-type: none"> • kan læse og forstå enkle latinske tekster i it- materialet 'Nyheder på latin' • kan oversætte enkle latinske tekster til nogenlunde korrekt dansk sprog med brug af hjælpemidler som ordbøger og grammatiske oversigter • kan analysere sætninger • kan forholde sig til relevante historiske og kulturelle forhold om udvalgte emner • kan anvende viden om kulturelle sammenhænge mellem antik og moderne europæisk kultur
<i>Indhold</i>	Forløbet inddrager følgende kernestof: <ul style="list-style-type: none"> • grundlæggende latinsk morfologi og syntaks med fokus på kasussystemet • basalt latinsk ordforråd • latinsk terminologi • kultur, historie og samfund
<i>Tilrettelæggelse</i>	Kursisterne <ul style="list-style-type: none"> • præsenteres for linket 'Nyheder på latin' • vælger en aktuel artikel med tilhørende billedmateriale, som kursisterne har en forhåndsviden om • 'støvsuger' den latinske tekst for gloser, som de kender eller som giver associationer til fremmedord eller gloser på andre sprog • finder i fællesskab frem til ved hjælp af VØL – modellen (hvad ved jeg, hvad ønsker jeg at vide, hvad har jeg lært), hvad tekstens indhold er • oversætter enkelte passager i teksten ved hjælp af ordbøger og grammatiske oversigter

	<ul style="list-style-type: none"> • inddrager relevante nyhedsartikler på dansk om det samme emne • sammenligner nyhedsinformationerne og finder eventuelt forskellige fokuspunkter i den latinske og danske tekst
<i>Materialer</i>	http://ephemeris.alcuinus.net/index.php
<i>Evaluering</i>	Efter afsluttet arbejde med en nyhedstekst på latin forelægger kursisterne for hinanden deres faglige resultat for hinanden med fokus på centrale sætninger i den latinske tekst.

